radinių ir siekia XVI a. Kita vertus, sklypo tyrimai įdomūs dėl aptiktųjų struktūrų, kurios liudija XVII a. čia vykus gamybinę veiklą, gausos.

11 Krivių Street

In 2023, archaeological excavations were carried out at 11 Krivių Street in the historic Vilnius borough of Popinė (Popovčyzna), close the *Užupis* borough (Fig. 1). The excavations comprised 3 test pits (6 m^2) that revealed the remnants of two 17th-century stoves (Fig. 3) and a well-preserved spur (Fig. 2). Not far from these work-purpose buildings, a partial clay-bound foundation was discovered, along with likely contemporary or slightly older earthen floor, stone pavement, and brick floor fragments (Fig. 4). The cultural layer was characterised by a dark soil layer in its upper part, up to 1 m thick, resulting from long-term farming activities. The earlier horizons of the cultural layer were sandy and showed some signs of erosion. The earliest finds recovered during the detailed excavations dated to the middle or the second half of the 16th century. The cultural layer examined on this side of the plot ranged from 1.55 to 2.5 m in thickness.

Monika Žėkaitė

Studentų gatvė 39

Vilniuje, Studentų g. 39, esantis sklypas yra Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinės vietovės (UK 25504) ŠV pakraštyje. Jame 2023 m. buvo atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu tirti 25 šurfai (108 m^2 plotas). Vėliau atlikti detalieji tyrimai, kurių metu tirtos 2 perkasos: perkasoje 1 bendrai ištirtas plotas siekė 32,6 m^2, perkasoje 2 – 20,9 m^2. Bendrai sklype buvo ištirtas 156,1 m^2 plotas (1 pav.).

Peržiūrint XVIII a. vidurio, XIX–XX a. I pusės istorinius planus pastebima, kad istoriniame Saltoniškių priemiestyje esantis sklypas nebuvo urbanizuotas. XVIII a. vidurio plane vaizduojamas ežerėlis su ištekančiu upeliu Neries link, kitas upelis (Neries protakos liekana) vaizduojamas XIX a. pabaigos planuose ištekantis iš Šnipiškių ežerėlio. Minėti ir panašus upeliai ir šaltiniai ilgainiui urbanizuojant teritorijas buvo užpilti arba kanalizuoti. Manoma, kad tirta teritorija galėjo būti žema, drėgna vieta dėl pratekančių upelių, o kuriantis

4 pav. Perkasoje 1 aptiktos struktūros. T. Abraičio nuotr.
Fig. 4. Structures found in trench 1.

universitetui drėgnos vietos buvo užpiltos. Buvęs aplinkinės teritorijos reljefas buvo stipriai pakeistas po Antrojo pasaulinio karo, pastačius buvusio Lietuvos edukologijos universiteto rūmus, bendrabučius, šalia jų įrengiant Studentų ir Upės gatves.

2015 m. Upės g. 21 tyrimus vykdė L. Girlevičiaus. Jų metu ištirti 3 3x2 m dydžio šurfai. Sklypo R dalyje aptiktos spėjamų 1702 m. datuojamų švedų įtvirtinimų gynybinis griovys. (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 194–197). 2016 m. Upės g. 21 G. Motuzaitė Matuzevičiūtė-Keen ištyrė 1715 m^2 plotą. Dalyje sklypo fiksuotas iki 40–90 cm storio XVI a. pabaigos–XVII a. kultūrinis sluoksnis. Tyrėja nustatė, jog 2015 m. atrasto spėjamo 1702 m. gynybinio griovio vietoje iš tiesų buvusi nuotekų vamzdžio tranšėja (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 380–382). 2016 m. (T. Abraitis), 2017 m. (K. Duderis), 2019 m. (K. Peseckas, A. Kalėjus), 2021 m. (G. Jonutis), 2022 m. (M. Žėkaitė) vykusių archeologinių tyrimų metu sklype ir jo aplinkoje rasti skirtingų struktūrų nuo XX a. suformuoti kultūriniai sluoksniai su XIX–XX a. radiniais (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 730, 732; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 540; *ATL 2021 metais*, 2022, p. 628; *ATL 2022 metais*, 2023, p. 603).

2023 m. atliktų žvalgomųjų tyrimų metu buvo tirti nuo 0,65–1,7 m iki 4,65–5,2 m storio kultūriniai sluoksniai. Sklypo ŠV–V dalyje bei P pusėje (šurfai 3–10, 13, 14) fiksuoti storiausi sluoksniai, kurie siekia nuo 3,25 iki 5,2 m storio. Šalia tirtuose šurfuose 1, 2, 11, 12, 23–25 rasti nuo 60 cm iki 2,2 m storio sluoksniai. Centrinėje dalyje (šurfai 15–22) rasti nuo 1,4 iki 2,9 m storio kultūriniai sluoksniai. Didžioje dalyje tirtų šurfų rasti piltiniai pilko, rudo, juodo smėlio, žvyro sluoksniai, griuvenos su XIX a. II pusės–XX a. radiniais. Atidengti XX a. pabaigos–XXI a. komunikacijų perkasimai, XX a. II pusės ar pabaigos įgilinti objektai (šiukšlių duobės). Šurfuose 14 ir 23 40–50 cm gylyje rastas apardyto akmens grindinio fragmentas, kuris datuojamas XX a. II puse. Keliuose šurfuose (3, 4, 10) XX a. II pusės sluoksniuose aptikta pavienių XVIII–XX a. radinių. Šurfe 22, 1,3 m gylyje, fiksuotas 60x35 cm dydžio juodos žemės fragmentas, jo storis siekė iki 30–35 cm. Jame rasta vienos keraminės puodynės, kuri datuota XVIII–XIX a., duženų.

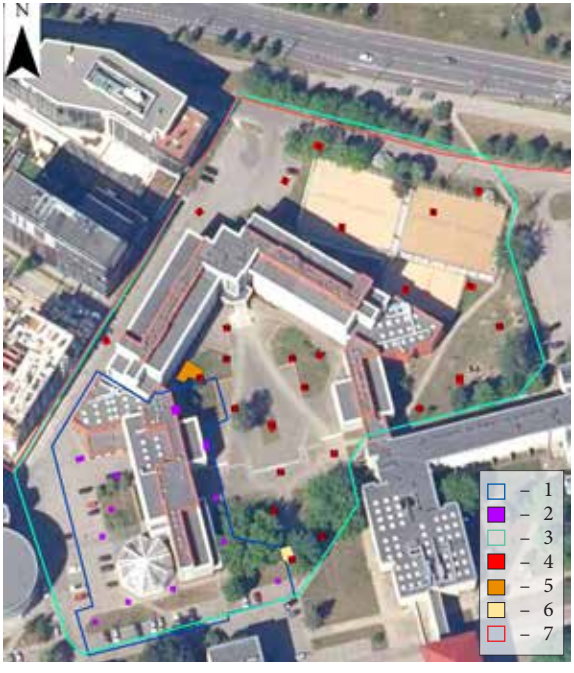

1 pav. Archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – I etapo darbų zona; 2 – M. Žėkaitės 2022 m. tyrimai; 3 – sklypas, I etapas; 4 – 2023 m. tyrimų vietos; 5 – perkasa 1; 6 – perkasa 2; 7 – KVR teritorijos riba. M. Žėkaitės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – the extent of phase I; 2 – excavations by M. Žėkaitė in 2022; 3 – plot boundary (phase II); 4 – 2023 excavation areas; 5 – trench 1; 6 – trench 2; 7 – heritage site boundaries.

2 pav. Perkasoje 2 aptiktos keramikos šukės ir Gustavo II Adolfo šilingas. M. Žėkaitės nuotr.

Fig. 2. Pottery fragments and a shilling of Gustav II Adolf of Sweden found in trench 2.

Detaliųjų tyrimų metu tirtos dvi perkasos. Perkasa 1 tirta šurfo 21 aplinkoje. Didžioje perkasos dalyje rasti nuo XX a. II pusės suformuoti pilko, rudo smėlio sluoksniai, kurių storis siekė iki 2,5–3,6 m. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio fragmentas aptiktas šurfe 24 ir tik ties perkasos 1 R pjūviu. Tamsiai pilkas smėlio sluoksnis pasiektas 2–2,3 m gylyje, jo paviršiaus H_{abs} 99,40–99,51 m. Sluoksnio storis siekė 25–50 cm. Aptiktas kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII–XVIII a. Iš aptiktų radinių vyrauja žiestos buitinės keramikos šukės su ruda, žalia glazūra, linijų, bangelių ornamentais ir be puošybos detalių. Taip pat sluoksnyje aptikta keletas metalinių dirbinių, butelio šukė. Perkasa 2 buvo tirta šurfo 24 aplinkoje. Perkasos P, R ir ŠR dalyse rasti 0,65–1,1 m storio rudo, sauso pilko smėlio sluoksniai su XX a. II puse ar pabaiga radiniais, po šiais sluoksniais pasiektas įžemis – gelsvas smulkus smėlis. Šurfo 24 Š ir R dalyje, perkasos centrinėje, V ir ŠV dalyje fiksuoti struktūriškai panašūs sluoksniai, tačiau išsiskiriantys radinių gausa. Nuo 0,8–1 m gylio (H_{abs} 99,77–100,01 m) fiksuotas vos tamsesnis pilko smėlio sluoksnis, kurio storis siekė nuo 15 iki 30 cm. Iš aptiktų radinių vyrauja buitinės keramikos šukės, jos puoštos ruda, žalia, pilka, gelsva glazūra, linijų ornamentais. Taip pat sluoksnyje aptikta keletas metalinių dirbinių, rastas vienas Gustavo II Adolfo šilingas (16??; Ryga) (2 pav.). Nors sluoksnyje vyrauja XVII–XVIII a. pabaigos radiniai, jame aptikta tūta, kelios XX a. vinys, pavienių buitinių XIX a. šukių. Įžemis (smulkus gelsvas smėlis) pasiektas 0,6–1,35 m gylyje. Tirtas tamsesnis pilko sauso smėlio sluoksnis su gausiais XVII–XVIII a. radiniais interpretuojamas kaip esantis nepirminėje savo vietoje. Sluoksnio kilmė galėtų būti atvežtinė, jis čia buvo supiltas tvarkant reljefą nuo XX a. vidurio.

39 Studentų Street

In 2023, exploratory excavations were carried out at 39 Studentų Street in Vilnius, comprising 25 test pits (108 m^2). Subsequent detailed excavations comprised 2 trenches (32.6 m^2 and 20.9 m^2). In total, the investigated area measured 156.1 m^2 in size (Fig. 1). The exploratory excavations revealed backfill layers of varying composition, ranging from 0.65–1.7 m to 4.65–5.2 m in thickness and containing finds from the second half of the 19th and the 20th centuries.

A fragment of a damaged stone pavement dating to the second half of the 20th century was found at a depth of 40–50 cm in test pits 14 and 23. Several test pits (3, 4, 10) contained isolated

finds from the 18th–20th centuries. Test pit 22 revealed a patch of black soil at a depth of 1.3 m, with pottery dating to the 18th–19th centuries. A fragment of an archaeologically valuable cultural layer was found in the E section of trench 1 and in test pit 21. A layer of dark grey sand, 25–50 cm thick and dating to the 17th–18th centuries, was reached at a depth of 2–2.3 m (H_{abs} 99.40–99.51 m). The bulk of the finds was made up of wheel-thrown pottery that was plain or featured brown or green glaze and linear or wavy ornaments. In the central, W, and NW parts of trench 2 and in the N and E part of test pit 24, from a depth of 0.8–1 m (H_{abs} 99.77–100.01 m), a slightly darker layer of grey sand measuring 15–30 cm in thickness was recorded. It yielded mostly household pottery decorated with brown, green, grey, or yellowish glaze and linear ornaments, and one shilling of Gustav II Adolf (Fig. 2). Although finds from the 17th–late 18th century were the most common in this layer, it also contained a cartridge, several 20th-century nails, and isolated 19th-century household pottery sherds.

Atas Žvirblys

Vilniaus gatvė 41A

2023 m. gegužės–rugpjūčio mėnesiais buvo atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai Vilniaus senamiestyje (UK 16073), Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinėje vietovėje (25504), Mažųjų Radvilų rūmų (UK 644) ir pastato (UK 47589) teritorijose, Vilniaus g. 41A. Jų metu ištirti 9 šurfai ir viena perkasa – iš viso 28,35 m² plotas. Taip pat atlikti žvalgymai 56,5 m² plote (1 pav.).

Žinoma, kad šioje vietoje buvo sklypai nuo XVI a. 3 dešimtmečio. Tačiau tikslių kartografinių ar istorinių duomenų apie užstatymą ar savininkus iki XVII a. I pusės nėra. Pirmą kartą posesijos P dalis aprašoma 1614 m. akte, jame minimas Hregorovičiaus namas, esantis Trakų gatvėje, ir šalimais minimas Oginskio namas. Nuo XVII a. II dešimtmečio Oginskiai posesijoje ar jos gretimybėje turėjo kelias valdas, viena jų sietina su dabartine Lietuvos muzikos, teatro ir kino muziejaus pastato (Vilniaus g. 41) vieta. Radvilų giminės atstovų įsigyti sklypai posesijos ribose, jos P dalyje fiksuojami XVII a. pabaigos įrašuose. 1755 m. Oginskių rūmai, esantys Vilniaus gatvėje, priešais Šv. Kotrynos bažnyčią, su didžiuliu sklypu, besiribojančiu su kaimynine valda iš V pusės (Oskierkų rūmais), tapo Radvilų nuosavybe (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 449). 2023 m. suplanuoti tyrimai vyko prie mūrinio namo, kuris buvo pastatytas 1901–1905 m.

Vilniaus gatvės sklype 41 archeologiniai tyrimai vykdyti ne kartą (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 553–555; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 483–490; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 350–354; *ATL 2021 metais*, 2022, p. 449–454). Apibendrinant visus šiuos tyrimus galima pasakyti, kad sklype yra susiformavęs 2,8–4,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Iki 1,2–1,5 m glūdi XIX–XX a. horizontai, o giliau – XVI a. pabaiga–XVIII a. sluoksniai su pamatų bei grindinių liekanomis. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XIV a. pabaiga–XV a., tačiau daugelyje vietų jis sunaikintas vėliau vykusių statybų metu.

Atsižvelgiant į minėtus duomenis, buvo planuojami ir 2023 m. tyrinėjimai. Pradėti žvalgymai ir tyrimai šurfuose bei perkasoje netruko patvirtinti ankstesnių tyrėjų išvadas. Žvalgymai (56,5 m²) vyko iki 0,4–1,1 m gylio. Jų metu archeologinis sluoksnis nebuvo pasiektas. O šurfuose ir perkasoje iki 1,2–1,5 m gylio fiksuoti tik XIX a. pabaigos–XX a. sluoksniai. Be to,